

Radža Alsanea

DEVOJKE
IZ
RIJADA

Prevela Sandra Čelap

alnari
PUBLISHING

Beograd, 2011.

Mojim najvoljenijima,
mami i sestri Raši,
i svim mojim prijateljicama,
devojkama iz Rijada

Beleška autora

Dok sam pisala svoj roman (Banat Al-Riyadh), nikada mi nije palo na pamet da ću ga štampati na nekom drugom jeziku osim na arapskom. Mislila sam da Zapadni svet neće biti zainteresovan. Delovalo mi je, kao i većini Saudijaca, da nas Zapad i dalje posmatra ili romantično, kao zemlju iz Hiljadu i jedne noći u kojoj bradati šeici sede u šatorima okruženi svojim haremom prelepih žena, ili politički, kao zemlju koja je dala Bin Ladena i druge teroriste, u kojoj su žene obučene u crno od glave do pete i gde svaka kuća ima naftnu bušotinu u dvorištu! Samim tim, znala sam da će biti teško, možda čak i nemoguće, promeniti ovaj kliše. Ali uspeh moje knjige u arapskom svetu bio je dovoljan da me označi kao pripadnicu arapskih intelektualaca, što sa sobom donosi, kako mi se čini, i određene odgovornosti. Dalje, pošto potičem iz porodice koja vrednuje druge kulture i narode, i pošto sam ponosna Saudijka kakva jesam, osećala sam da je moja dužnost da Zapadnom svetu otkrijem i drugu stranu saudijskog života. Mada, taj zadatak nije bio lak.

U arapskoj verziji romana, pomešala sam klasični arapski jezik sa jezikom koji oslikava arapsku mešavinu modernog sveta – upotrebila sam saudijski dijalekat (nekoliko njih) i libanski arapski, engleski arapski i mnoge druge. Pošto to ništa ne bi imalo smisla čitaocu koji nije sa arapskih govornih područja, morala sam malo da modifikujem originalni tekst. Takođe sam morala da dodam objašnjenja koja će, nadam se, pomoći čitaocima na Zapadu da bolje razumeju suštinu teksta, pošto je originalno napisan na arapskom.

Da budem iskrena, moram da naglasim da devojke u romanu ne predstavljaju sve devojke u Rijadu, ali predstavljaju većinu.

Nadam se da ćete, kada završite čitanje ove knjige, reći sebi: O, da. To jeste veoma konzervativno islamsko društvo. Žene tamo zaista žive pod dominacijom muškaraca. Ali one su pune nade i planova i odlučnosti i snova. I strasno se zaljubljuju i odljubljuju baš kao i žene bilo gde na svetu.

I nadam se da ćete takođe videti da, malo-pomalo, neke od ovih žena počinju da utiru svoj put – ne zapadnjački, već onaj koji zadržava ono što je dobro od vrednosti naše religije i kulture, dok istovremeno dozvoljava reforme.

*Zaista, Allah ne menja stanje ljudi dok
oni ne promene ono što je u njima samima.*

Kuran, sura al-raḍ
(Poglavlje Groma), stih II

Dobro došli na pretplatničku listu obelodanjenih memoara

*Da se učlanite, pošaljite praznu poruku
na:*seerehwenfadha7et_subscribe@yahoogroups.com

Da otkazete članstvo, pošaljite praznu poruku na:
seerehwenfadha7et_unsubscribe@yahoogroups.com

Da kontaktirate administratora liste, pošaljite poruku na:
seerehwenfadha7et@yahoogroups.com

1.

Za: seerehwenfadha7et@yahoogroups.com

Od: seerehwenfadha7et

Datum: 13. februar 2004.

Tema: Pisaću o svojim prijateljicama

Dame i gospodo, pozivam vas da mi se pridružite u jednom od najeksplozivnijih skandala i najbučnijih, najrazuzdanijih celonoćnih žurki na svetu. Vaš lični vodič – moja malenkost – otkriće vam novi svet, svet koji vam je bliži nego što možete da zamislite. Svi mi živimo u ovom svetu ali ga nismo zaista iskusili, posmatrajući samo one stvari koje možemo da tolerišemo, a ignorišući ostalo.

Svima vama tamo

Koji imate više od osamnaest godina, a u nekim zemljama to podrazumeva da imate više od dvadeset jedne, mada među nama Saudijscima to znači više od šest (i ne, ne mislim šesnaest) za muškarce, a period nakon dobijanja menstruacije za devojke.

Svima tamo

Koji imaju dovoljno hrabrosti u sebi da čitaju ogoljenu priču postavljenu na svetsku mrežu i odlučnosti da prihvate tu istinu, uz, naravno, osnovno strpljenje da ostanu sa mnom tokom ove lude avanture.

Svima koji su uspeli...

... da prerastu ljubavne romane tipa „ja Tarzan, a ti Džejn“ i koji mogu da posmatraju svet van konteksta crno i belo, dobro i zlo.

Svima koji veruju...

... da jedan i jedan nisu obavezno dva, kao i svima vama tamo koji ste izgubili nadu da će Kapiten Madžed* postići ona dva gola i izjednačiti u poslednjoj sekundi epizode. Ljutilima i besnima, omraženima i neprijatnima, pobunjenicima i žučnima, i svima

* Veoma popularan crtani film devedesetih godina dvadesetog veka u Saudijskoj Arabiji. Preveden je sa japanskog, i priča o dečaku koji pokušava da ostvari svoj san i postane fudbalska zvezda.

vama koji jednostavno znate da će svaki vikend do kraja vašeg života biti potpuni promašaj – a da ne pominjem ostatak nedelje. Ovo je za vas; vama pišem svoje mejlove. Neka to bude iskra koja će vam zapaliti misli, upaljač koji pokreće plamen promene.

Večeras je to veče. Junaci moje priče su ljudi među vama, iz vaših redova i među vama, iz pustinje iz koje svi potičemo i kojoj ćemo se svi vratiti. Baš kao i kod naših pustinjačkih biljaka, ovde ćete pronaći one slatke i one pune trnja, moralne i zle. Neki od mojih junaka su slatki a drugi su puni trnja, s tim da je nekoliko njih pomalo od oba u isto vreme. Zato čuvajte tajne koje će vam biti ispričane ili, kako mi kažemo, „Pazite se onoga na šta možete naleteti!“ I pošto sam prilično smelo počela da pišem ovaj mejl, a da se nisam posavetovala sa svojim prijateljicama, i zbog toga što svaka od njih živi u senci muškarca, ili zida, ili muškarca koji je zid*, ili jednostavno živi u tami, odlučila sam da promenim sva imena ljudi o kojima ću pisati i da malo izmenim činjenice, ali na način koji neće kompromitovati iskrenost priče niti će ublažiti istinu. Da budem iskrena, briga me za posledice ovog mog projekta. Kako je Kazancakis rekao, „Ne očekujem ništa. Ne plašim se nikoga. Ja sam slobodan.“ Pa ipak, način života se isprečio svemu što ćete ovde pročitati; i moram da priznam da ne smatram nekim uspehom uništavanje toga gomilom mejlova.

Pisaću o svojim drugaricama,
 zbog toga što u svakoj toj priči
 vidim svoju priču i svoje postojanje,
 tragediju o kojoj moj sopstveni život govori.
 Pisaću o svojim drugaricama,
 o životima zatvorenika koje je ispio zatvor,
 i stranice časopisa koje troše vreme žena,
 i o vratima koja se nisu otvorila.
 O željama ubijenim još u kolevkama ću pisati,
 o ogromnoj ćeliji,
 crnim zidovima patnje,
 o hiljadama, hiljadama mučenika, žena,
 sahranjenih bez imena
 na groblju tradicije.
 Moje prijateljice,
 lutke uvijene u gaze u muzeju koji zaključavaju;

* Postoji arapska poslovice koja kaže: Bolje biti senka muškarca nego senka zida.

novčići u kovnici istorije, nikada dati, nikada potrošeni;
ribe koje se kreću u jatima i guše u svakom rezervoaru ili posudi,
dok se u kristalnim sudovima okupljaju leptiri na samrti.

Bez straha

ću pisati o svojim prijateljicama,
o lancima koji su krvavo obavijeni oko članaka lepote,
delirijuma i mučnine, kao i noći koja ubija nade,
i želje zakopane u jastucima, u tišini.

U pravu si, Nizare, dušo! Hvaljen tvoj jezik, bog te blagoslovio,
i počivaj u miru. Iskreno, iako si muškarac, zaista jesi „ženski
pesnik“, i ako se nekome ne dopada ono što pričam može da
ide i napuni usta vodom i zauvek čuti.

Moja kosa je natapirana i naelektrisana, stavila sam be-
sramno grimizni crveni karmin na usne. Pored mene je činija
pomfrita poprskanog čilijem i zelenim limunom. Spremna sam
da objavim prvi skandal!

Organizatorica venčanja je pozvala Sadim, koja se krila iza
zavese sa svojom prijateljicom Gamrom. Na svom pevljivom
libanskom arapskom, madam Sosan je obavestila Sadim da je
traka sa muzikom za venčanje i dalje zaglavljena u mašini i da
se ulažu napori da se popravi.

„Molim te, reci Gamri da se smiri! Nema razloga za brigu,
niko neće otići. Tek je jedan ujutru! I u svakom slučaju, sve
cool neveste ovih dana započinju proslave kasno da bi dodale
malo napetosti. Neke ne kreću ka oltaru pre dva ili tri ujutru!“

Ipak, Gamra je bila na ivici nervnog sloma. Mogla je da čuje
glasove svoje majke i sestre Hese kako urlaju na organizatora
venčanja na drugom kraju plesne dvorane i postojala je pretnja
da se ceo događaj pretvori u senzacionalno poniženje. Sadim je
ostala pored mlade, brišući graške znoja sa čela svoje prijateljice
pre nego što se sudare sa suzama koje je zadržavala samo velika
količina krejona na kopcima.

Glas poznatog saudijskog pevača Muhameda Abdua konačno
se začuo iz zvučnika, ispunjavajući ogromnu dvoranu i dajući znak
madam Sosan da klimne glavom ka Sadim. Sadim cimnu Gamru.

„Yalla*, hajdemo.“

Brzim pokretom Gamra je obrisala dlanove o telo, nakon
što je odrecitovala neke stihove iz Kurana da je zaštite od zlih

* Yalla može da znači hajde, požuri ili hajdemo.

pogleda, i podigla je okovratnik svoje haljine da ne bi pala preko njenih malih grudi. Počela je da silazi niz mermerno stepenište, koračajući još sporije nego na probi sa prijateljicama, dodavajući šestu sekundu na pet koliko je trebalo da broji između svake stepenice. Promrmljala bi božje ime pre svakog koraka, moleći se da se Sadim ne saplete na njen šlep i pocepa ga, ili da se ne saplete preko dugačkog poruba njene haljine i padne na nos kao u nekoj komediji. Bilo je toliko drugačije od probe, kada nije bilo hiljadu žena koje su posmatrale svaki njen pokret i procenjivale svaki osmeh; kada nije bilo dosadnog fotografa koji je zaslepljuje na svakih nekoliko sekundi. Sa blistavom svetlošću i svim tim užasavajućim pogledima koji je fiksiraju, malo porodično venčanje koje je oduvek prezirala odjednom je počelo da deluje kao božanski san.

Iza nje, Sadim je pratila njen napredak sa krajnjom koncentracijom, savijajući se da izbegne pojavljivanje na fotografijama. Čovek nikada ne zna ko može gledati te fotografije sa mladine ili mladoženjine strane, i kao svaka pristojna devojka, Sadim nije želela da je neki nepoznati muškarci vide u otvorenoj večernjoj haljini i pod šminkom. Ona je namestila veo na Gamrinoj glavi i malo se kikotala posle svakog Gamrinog koraka pošto je njen radar pokupio delove razgovora sa obližnjih stolova.

„Ma shaa Allah*, nek je božja volja, da je ne ureknemo, tako je lepa!“

„Mladina sestra?“

„Kažu da joj je to stara prijateljica.“

„Deluje kao dobra devojka – otkako smo stigli vidim je kako trčkara i brine se za raznorazne stvari – izgleda kao da nosi celo venčanje na svojim leđima.“

„Mnogo je lepša od mlade. Možeš li da veruješ, čula sam da je prorok Muhamed slao molitve za one koje nisu lepe!“

„Bog ga blagoslovio i neka je mir s njim. E Wallah**, mora da je istina, jer kunem se, čini se da se ružne traže ovih dana. A ne mi, kakva loša sreća.“

„Da li je čiste krvi? Njena koža je tako svetla.“

„Majka njenog oca bila je Sirijka.“

„Zove se Sadim al Horaimli. Porodica njene majke venčanjem je ušla u našu. Ako je tvoj sin ozbiljan, mogu da ti nabavim podatke o njoj.“

* Ma shaa Allah je islamska fraza koja se koristi da se neko ne urekne.

** E Wallah se koristi kada se zaklinje u božje ime da je nešto istina.

Već su rekli Sadim da su se tri žene raspitivale o njoj otkako je počelo venčanje. Sada je čula četvrtu i petu svojim ušima. Svaki put kada bi neka od Gamrinih sestara došla da joj kaže da se ta i ta raspitivala o njoj, ona bi tiho promrmljala, „Neka je živa i zdrava.“

Sadim se činilo da Gamrino venčanje zaista može biti „prvi biser koji će ispasti iz ogrlice“, kako je tetka Um Nuvajir volela da kaže. Možda će sada i ostale devojke imati sreće. I to samo ako prate plan koji je tetka skovala.

Strategija yaaalla yaaalla, koja je značila „pokreni se, ali jedva“, najpouzdaniji je put ka brzom prošnji u našem konzervativnom društvu. Ideja je biti istovremeno pun energije ali i uzdržan. „A nakon toga, možeš da budeš blesava koliko god želiš“, prema savetu Um Nuvajir. Na venčanjima, prijemima i društvenim okupljanjima gde su se dame sastajale, naročito starije dame koje su tražile priliku (ili „velika ulaganja i majke sa sinovima“ kako smo to mi devojke zvale), moraš da pratiš strategiju do najsitnijih detalja: „Jedva hodaj, jedva pričaj, jedva se osmehuj, jedva pleši, budi zrela i mudra, uvek razmišljaj pre nego što delaš, odmeri svoje reči pažljivo pre nego što progovoriš, i ne ponašaj se kao dete.“ Nema kraja instrukcijama Um Nuvajir.

Mlada je zauzela svoje mesto na veličanstveno ukrašenom postolju. Njena majka i majka mladoženje popele su se uza stepenice da joj čestitaju na srećnom braku u koji je uplovila i da se slikaju sa mladom pre nego što uđu muškarci iz obližnje prostorije gde su slavili.

Na ovom tradicionalnom venčanju po običajima iz Nadžda, gde je većina ljudi govorila nekim dijalektom iz unutrašnjosti zemlje, Lamisin prefinjeni hidžaski akcenat sa zapadne obale isticao se dok je šaputala svojoj prijateljici Mišel.

„Hej! Vidi je. Faraoni su se vratili!“ Uticaj Lamisine bake Egipćanke uvek je bio očigledan u njenom oštroj jeziku i ponašanju.

Ona i Mišel su proučavale tešku šminku koja je prekrivala lice njihove prijateljice Gamre, naročito njene oči, koje su bile crvene kao krv od sve one kohl olovke koja je prodirala u njih.

Pravo ime Mišel bilo je Mašael, ali su je svi, uključujući i njenu porodicu, zvali Mišel. Ona je odgovorila Lamis na engleskom.

„Gde je, zaboga, našla tu haljinu?“

„Jadna Gamora*, volela bih da je otišla kod krojača koji je Sadim sašio haljinu umesto ovog haosa koji je napravila od

* Parafraziranje imena da bi se napravio ljupki nadimak.

sebe! Samo pogledaj Sadiminu prelepu haljinu, mada, svako bi pomislio da je Elie Saab.“

„O, kako god. Kao da postoji ijedna žena u ovoj gomili provincijalki koja bi znala razliku! Da li misliš da iko ima pojma da je moja haljina Badgley Mishka? Bože, njena šminka je očajna! Njena koža je previše tamna za tako bledu podlogu. Pogledaj kontrast između njenog lica i vrata. Juuu... tako je vulgarno!“

„Jedanaest sati! Jedanaest sati!“

„Sada je pola dva.“

„Ne, idiote, mislim, okreni se nalevo kao kazaljke sata kada pokazuju jedanaest sati – nikada nećeš shvatiti, zar ne – nikada nećeš ukapirati tračerski sleng! U svakom slučaju, pogledaj onu devojkicu – 'obdarena' je svakako!“

„Sa koje strane je 'obdarena' – nazad ili napred?“

„Da li si ćorava? Nazad, naravno.“

„Previše. Trebalo bi da joj uzmu gomilu toga i daju malo Gamri napred, kao onaj kolagen što svi koriste.“

„Ona koja je među nama najviše „obdarena“ je Sadim – pogledaj kako ženstveno izgleda sa onim oblinama. Volela bih da ja imam takav zadnji trap kao ona.“

„Mislim da stvarno mora da oslabi nekoliko kilograma i vežba kao ti. Alamdu lillah, hvala bogu, ja se nikada ne gojim bez obzira na to koliko jedem, tako da se ne brinem.“

„Kako si srećna, kunem se. Ja živim u stanju konstantnog izgladnjivanja da bi mi telo ovako izgledalo.“

Mlada je primetila svoje prijateljice kako sede za obližnjim stolom, osmehuju se i mašu joj dok pokušavaju da sakriju pitanje koje im je sijalo u pogledima: Zašto nisam ja na njenom mestu? Gamra je bila u ekstazi, skoro opijena ovim dragocnim trenutkom. Oduvek je sebe posmatrala kao najmanje omiljenu od svih njih, ali sada je bila tu, prva među njima koja se udaje.

Bujica gostiju počela je da nadire ka postolju da čestita mladi, sada kada je završeno slikanje. Sadim, Mišel i Lamis popele su se na stepenik i zagrlile Gamru, šapnuvši joj nešto u uvo: „Gamra, au! Mashaa Allah, neka je božja volja! Takooo si prelepa! Celo veče se molim bogu da brine o tebi.“ „Čestitam, draga! Izgledaš super – ta haljina na tebi je fenomenalna!“ „Bože, devojkicu, izgledaš spektakularno. Vizija! Najlepša mlada koju sam ikada videla.“

Gamrin osmeh se sve više širio dok je slušala prijateljice kako je hvale i primetila je poluskrivenu zavist u njihovim očima. Njih tri su pozirale za slikanje sa srećnom mladom. Sadim i Lamis

su počele da igraju oko nje dok su oči onih starijih žena koje su posvećene uređivanju brakova bile zalepljene za njihova tela. Lamis je ponosno prikazivala svoju izrazitu visinu i telo zategnuto vežbama, i pazila je da igra malo udaljena od Sadim, koja ju je izričito upozorila ranije da ne igra pored nje, da ljudi ne bi poredili njihova tela. Sadim je oduvek žudela da liposukcijom sredi svoje obline tako da bude vitka kao Lamis i Mišel.

Odjednom su muškarci počeli da uleću kroz vrata kao ispaljene strele, od čega je najbrža strela bio mladoženja, Rašid al Tanbal, koji se uputio pravo ka mladi na postolju. Žene su se povukle u grupi, očajnički tražeći bilo šta što su one ili njihove prijateljice imale da sakriju kosu i lica – a da ne pominjem druge delove tela – od pogleda onih muškaraca u maršu.

Kada su mladoženja i njegovi pratioci bili samo nekoliko koraka udaljeni, Lamis je povukla kraj stolnjaka da pokrije dekolte. Njena sestra blizakinja Tamadur iskoristila je šal koji se slagao sa haljinom da pokrije kosu i otvorena leđa, dok je Sadim zgrabila svoju crnu vezenu abaju* i svileni veo, obmotavajući svoje telo i donji deo lica. Mišel je pak ostala Mišel: ostala je onakva kakva je i bila, i posmatrala je muškarce, jednog po jednog, ne obraćajući pažnju na mrmljanja i zaista oštre poglede nekih žena.

Rašid se probijao ka postolju zajedno sa Gamrinim ocem, njenim stricem i četiri njena brata. Svaki muškarac je pokušao da upamti što je više moguće ženskih lica i memoriše u svoj mentalni hard disk, dok su dame, sa svoje strane, zurile u Gamrinog strica, u njegovim četrdesetim godinama, koji je nepogrešivo podsećao na prelepog pesnika princa Halida al Fajsala.

Kada je Rašid došao do svoje mlade, Gamre, zabacio joj je veo unazad sa lica kao što je njegova majka vežbala sa njim, a zatim zauzeo svoje mesto pored nje, ustupajući mesto ostatku njenih muških rođaka da joj prenesu dobre želje. Smestio se pored nje a zatim su se drugi muškarci okupili oko njih da čestitaju paru na njihovom blagoslovenom, obećavajućem i srećnom braku.

Glasovi mladinih prijateljica poleteli su uvis u toplom vazduhu plesne dvorane. „Blagosloveni bili i neka je mir sa vama, voljeni od strane Alaha, Muhameda!“ pevale su mladine prijateljice, a prodoran zvuk ženskih glasova ispunjavao je prostoriju. Muškarci, osim mladoženje, ubrzo su napustili prostoriju,

* Dug, širok crni ogrtač koji se nosi preko odeće kada je žena napolju.

uputivši se kući pošto je njihov deo u ženskoj proslavi bio gotov a njihova sopstvena proslava – koja je bila velika večera – završila se pre nego što je ženska proslava uopšte i počela. Par, praćen rođakama, uputio se ka stolovima sa hranom da iseče tortu.

Tada su Gamrine prijateljice počele da pevaju iz sveg glasa. „Hoćemo poljubac! Hoćemo poljubac!“ Rašidova majka se osmehnula a Gamrina je pocrvenela. Što se tiče Rašida, on je devojkama uputio oštar pogled koji ih je učutkao. Gamra je u sebi proklinjala svoje prijateljice što su je osramotile pred njim, a njega je još više proklinjala što ju je osramotio pred prijateljicama odbivši da je poljubi!

Sadimine oči bile su pune suza dok je posmatrala svoju prijateljicu iz detinjstva, njenu Gamru, kako napušta plesnu dvoranu sa svojim novim mužem i odlazi u hotel gde će provesti noć pre polaska na medeni mesec u Italiju. Odmah nakon bračnog putovanja, oni će napustiti Rijad i otići u Sjedinjene Države, gde Rašid počinje da radi doktorat.

U grupi od četiri devojke, Gamra al Kuzmanji bila je najbliža sa Sadim, pošto su drugarice od osnovne škole. Mašael al Abdulrahman – ili Mišel, kako je mi poznajemo – nije im se pridružila sve do druge godine srednje škole, kada se vratila sa roditeljima i malim Mešaelom – ili Mišom, kako su svi zvali njenog mlađeg brata – iz Amerike. Njen otac je tamo studirao, na Univerzitetu Stenford, gde je upoznao njihovu majku. Nakon studija ostao je u Americi nekoliko godina da bi radio i zasnovao porodicu. Samo godinu dana nakon što se Mišel vratila u domovinu da tu živi, prebacila se u školu u kojoj su svi časovi bili na engleskom. Jednostavno nije dovoljno baratala arapskim da bi pohađala školu u koju su išle Sadim i Gamra. U novoj školi je upoznala Lamis Džedavi, koja joj je postala najbliža prijateljica. Lamis je odrasla u glavnom gradu Rijadu ali, kako je njeno prezime ukazivalo, njena porodica bila je poreklom iz Džede – luke sa dugom tradicijom u trgovini koja je spajala ljude iz različitih krajeva i samim tim bila jedan od najliberalnijih gradova u kraljevstvu. Gamrina porodica je poticala iz Kasima, grada koji je poznat po svom ultrakonzervativnom i strogom karakteru. Samo Mišel nije bila iz poznatog porodičnog plemena koje je povezano sa određenom regijom.

Na koledžu, Sadim je studirala poslovni menadžment, dok je Lamis pohađala medicinsku školu. Mišel se opredelila za kompjuterske nauke. Gamra, jedina među njima koja nije bila baš zainteresovana za učenje tokom srednje škole, morala je da